

КУЛЬГИЛЬДИНОВА ТУЛЕБИКЕ АЛИМЖАНОВНА

Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінің, филология ғылымдарының кандидат., доценті.

САРЖАНОВА ДИНАРА ЖОЛБАРЫСОВНА

*Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінің
1 курс PhD-докторанты*

СТУДЕНТТЕРГЕ ШЕТ ТІЛІН ОҚЫТУДА АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯ АРҚЫЛЫ КОНТЕКСТТІК ПЛАТФОРМАНЫ ПАЙДАЛАНУ

Аннотация: Новые формы обучения с использованием информационных технологий и компьютерных сетей. Овладение студентами техническим образованием с освоением иностранного языка в соответствии с профессиональной программой. Рассмотрим особенности информационно-коммуникационной платформы при обучении студентов иностранному языку. Всестороннее использование новых технологий, технических средств в преподавании английского языка на уроках. Заучивание текста стихотворения с помощью анимации, создание слайдов с иллюстрациями; просмотр видео роликов, записанных голосом говорящих на английском языке, прослушивание текста, написанного на этом языке; познакомить с тестовыми вопросами, проверить группу учащихся; расположить картинки на одном фоне, организовать речевую ситуацию с помощью картинок

Ключевые слова: Информационные технологии, контекстный текст, обучение иностранному языку, система интернет

Abstract: New forms of education using information technologies and computer networks. Students' mastery of technical education with the development of a foreign language in accordance with the professional program. Let's consider the features of the information and communication platform when teaching students a foreign language. Comprehensive use of new technologies and technical means in teaching English in the classroom. Memorizing the text of a poem using animation, creating slides with illustrations; view video clips recorded by the voice of speakers in English, listen to the text written in this language; introduce test questions, check a group of students; arrange pictures on the same background, organize the speech situation with the help of pictures

Key words: Information technologies, contextual text, foreign language teaching, Internet system

Кіріспе бөлімі: Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2005–2010 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында: «Экономиканың барлық салалары үшін жоғары білікті және бәсекеге қабілетті кадрларды даярлаудың сапасын арттыру және кәсіби міндеттерін дербес әрі шығармашылық, тұрғыдан шешуге, кәсіби қызметтің тұлғалық және қоғамдық маңызын түсінуге, оның нәтижелері үшін жауап беруге қабілетті кәсіби құзыретті жеке тұлғаны, бәсекеге қабілетті маманды қалыптастыруды қамтамасыз ететін білім беруді басқарудың тиімді жүйесі құрылатын болады...» — деп атап көрсетілген [1].

Қазіргі кезде жаңа ақпараттық технологиялар мен телекоммуникациялық құралдар тек ғылыми зерттеулер мен әр түрлі әлеуметтік, экономикалық және саяси процестерді басқаруда ғана емес, білім жүйесінде де кең қолданыла бастады. Ақпараттық технологиялар мен компьютерлік желілерді пайдалану арқылы жүргізілетін оқытудың жаңа

формаларының ауқымы кеңейіп келеді. «Ақпараттық және коммуникациялық технологиялардың қазіргі оқыту жүйесінде кеңінен пайдалану кезеңінде білім мекемелері негізінде білікті мамандардан, ақпараттық құралдар кешенінен, құжаттар айналымынан, мәліметтер базасынан және басқа да ақпараттық қамтамасыз ету элементтерінен тұратын біртұтас жүйе құру қажеттілігі туындайды [1].

Технологияның қазіргі даму кезеңі ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдануға көшумен сипатталады. Олар өз кезегінде ақпаратты құру, аз уақытта жаңа технология жәрдеміңде үлкен жетістіктерге жете алады. Оқудың дәстүрлі үрдісіне инновациялық технологияны ендіру, оқытушылар мен студенттерге дәстүрлі формаларды және әдістерді жетілдіруге мүмкіндік береді, сонымен қатар атап айтқанда:

- тренингтер,
- дөңгелек үстелдер,
- ресс-конференциялар.

Білім беру үрдісін ақпараттандыруда төмендегідей әдістемелік, педагогикалық міндеттерді шешуге болады.

- білім беруде көлемді ақпаратқа қол жеткізе алу;
- білім алуға мотивацияның жоғарылауы;
- өз бетінше жұмыс істеу;
- өзін-өзі бақылау және т.б.

Жеке тұлғаны жетілдіру (тұлғаның ой-өрісі, эстетикалық тәрбие, зерттеу жұмысымен шұғылдану іскерлігін дамыту, ақпараттық мәдениетін қалыптастыру және т.б). Әлеуметтік тапсырысты жүзеге асыру (компьютерлік біліктілікті қалыптастыру, белгілі бір сала бойынша маман дайындау және т. б.). Оқу-тәрбие жұмысын жетілдіру (білім берудің сапасы мен тиімділігін арттыру, танымдық әрекеттің мотивін қамтамасыз ету, пәнаралық байланыстарды тереңдету және т. б.

Интернет жүйесінің келесі ақпараттық қоры мен ресурстарын шетел тілі сабағында пайдалану бірден-бір тиімді болмақ: электрондық пошта (e-mail), телеконференция, видеоконференция; жеке ақпараттарды жарыққа шығару мүмкіндігі немесе басқаша айтқанда Web серверге жеке шығару; ақпараттық каталогтар (Yahoo, InfoSeek/ UltraSmart, Galaxy) іздеу жүйесі (Alta, Vista, HotBob, Open Text), жүйе ішіндегі әңгіме(Chat).

Дегенмен, түрлі ақпараттық ағымды пайдалану арқылы шет тілін меңгеруге талпыныс келешек студенттерге өздерінің жан-жақты дамып, сауатты маман ретінде қалыптасуына игі ықпал етеді .

Негізгі бөлімі: Студенттердің техникалық білімінің кәсіби бағдарламаға сәйкес шет тілін меңгере отырып игеруі, олардың осы мақсатта жүйелі түрде технологиялық ақпараттарды және педагогикалық технологияны пайдалана отырып үнемі дайындығын арттыруына, ізденуіне байланысты. Жаңа педагогикалық технология студенттерді шет тілін меңгеруге жеке бағыттап, даярлық кезінде олардың қарым – қабілетін ескеруге мүмкіндік береді. Технологияның методикаға қарағанда

айырмашылығы мынада: оқуды жобалау, тәжірибені қортындылау негізінде емес, оқуды ғылыми тұрғыдан негіздеуге бағытталған болады [2].

Студенттерді шет тілін оқытуда ақпараттық контекстік платформаның ерекшеліктеріне тоқталар болсақ. Ең алдымен "*Контекст*" термині гуманитарлық ғылымдарда және күнделікті тілде кеңінен қолданылады. "*Контекст*" ұғымы лингвистика, әлеуметтік антропология, эпистемология, психология және психолингвистика, ғылым тарихы, философия тарихы және басқалар сияқты ғылымдарға енген, және бұл терминге әртүрлі мағына беріледі деп айтуға болады. Тілдік контекст (*language as context*) - сөйлесудің немесе мәтіннің өзі басқа әңгіме немесе мәтін үшін мән шығарады; Мұнда "*тілдік контекст*" сонымен қатар "талдау үшін таңдалған тілді қамтитын мәтін немесе сөйлеу фрагменті"- деп түсінілетінін тіл бірлігі. "Лингвистикалық энциклопедиялық сөздікте" функциялар ауызша контексттің бірнеше түріне бөлінеді: "рұқсат беру", "қолдау", "өтеу" және "күшейту" олар мыналарды білдіреді. Қарқынды контекст мағынаның өсуіне ықпал етеді мәтінді қабылдау процесі, қазірдің өзінде жаңа мәндерді қолдануы. Контекстік мәтін бұл сөйлемдер тобының, абзацтың, тараудың бүкіл шығарманың контексті де болуы мүмкін.

Шет тілін оқытуда коммуникативті контекст бойынша қарастырған В.Я.Мыркин коммуникативті контекст ұғымын, құралдарды ұйымдастыру деп түсіндіреді. Мәтіннің мәнін ұйымдастыруда және контексте ауызша және вербалды емес, хабарламаның мағынасын беру (және қабылдау) үшін "көлденең" және "тік" контекстерді ажырату да маңызды. О.С. Ахманова мен И.В. Гюббенеттің "тік контекст филологиялық проблема ретінде" мақаласында көлденең контекст "осы тілдік бірліктің тілдік ортасы... жалпы алғанда, оған кіретін сөздің немесе фразаның мағынасын анықтауға мүмкіндік беретін жазбаша сөйлеудің семантикалық бөлігі деп қарастырған [3,127].

"Контекст" ұғымы тәуелсіз ұғым ретінде де қолданылады, біртіндеп лингвистикадан тыс және белгілі бір зерттеу саласымен тығыз байланысты. Бұл жағдайда бастапқыда "контекст" ұғымының ауысуы» лингвистикадан басқа пәндік салаларға метафора ретінде жүзеге асырылды [4,93].

Шет тілі мәдениетінің контекстін түсіну мәдени, психологиялық, педагогикалық және лингвистикалық мәселе ретінде ғылыми қызығушылық тудырады.

Лингвистикалық құзыреттілік студенттерге шет тілін оқытудың негізгі курсының жалғасы болғандықтан, студенттер тілдік білімдерін тереңдетеді, кеңейтеді және дамытады. Жетілдіріледі және дамиды фонетикалық дағдылар, дыбыстарды артикуляциялау ерекшелігі, зерттелетін тілдегі бейтарап сөйлеудің интонациясы, екпіні және ырғағы; кәсіби қарым-қатынас саласына тән лексикалық дағдылар; қолдану салалары бойынша лексиканы саралау ұғымы (тұрмыстық, терминологиялық, жалпы ғылыми, ресми және басқа); еркін және тұрақты сөз тіркестері, фразеологиялық бірліктер туралы түсінік; сөз қалыптастырудың негізгі әдістері туралы түсінік; жазбаша және ауызша қарым-қатынас кезінде мағынасын бұрмаламай жалпы сипаттағы

қарым-қатынасты қамтамасыз ететін грамматикалық дағдылар; кәсіби сөйлеуге тән негізгі грамматикалық құбылыстар.

Сөйлеу дағдыларын дамыту:

- сөйлеу-бейресми және ресми қарым-қатынастың негізгі коммуникативті жағдайларында ең көп қолданылатын және салыстырмалы түрде қарапайым лексика-грамматикалық құралдарды қолдана отырып, диалогтік және монологиялық сөйлеу;

- көпшілік алдында сөйлеу негіздері (ауызша хабарлама, баяндама); тыңдалым-тұрмыстық және кәсіби коммуникация саласындағы диалогтік және монологтік сөйлеуді түсіну;

- оқу-мәтін түрлері: Күрделі емес прагматикалық мәтіндер және кең және тар мамандық бейіні бойынша мәтіндер;

- жазу-сөйлеу жұмыстарының түрлері: аннотация, реферат, тезистер, хабарламалар, жеке хат, іскери хат, өмірбаяны [5,30].

Қарапайым ағылшын тілін білу ағылшын тілді оқытуда жаңа технологияларды, техникалық құралдарды сабақта жан - жақты қолдану, мұғалімнің көптеген қиындаған қызметтерін жеңілдетіп, осы іскерліктің ұстанымды жаңа тәсілдерінің пайда болуына мүмкіндік туғызады. Осындай жаңа жолдардың біріне ақпараттық оқыту жүйесіндегі компьютерлік бағдарламалардың түрлері арқылы тіл үйретуді жатқызуға болады.

Анимацияларды пайдаланып, өлеңдер мәтінін жаттауға, суреттермен слайдтар жасауға; ағылшын тілінде сөйлеушілердің дауысымен жазылған видео-роликтер көруге, сол тілде жазылған мәтінді тыңдауға; тест сұрақтарымен таныстырып, бір топ оқушыны тесттен өткізуге; суреттерді бір фонға қойып, суреттерді қимылдатып сөйлесу ситуациясын ұйымдастыруға; сөз-жұмбақтар шешуге, әртүрлі ойындар ойнатуға мүмкіндік береді; электрондық оқулықтарды экран бетіне шығарып көрсетуге болады.

Бұл кезеңде студенттер дыбыстармен, ырғақтармен, тіл құрылымдарымен танысады. Олар естігендері мен оқығандарының мағынасын түсінуге тырысады. Түсіну көбінесе көрнекі құралдарға сүйенеді. Жиі оқитын құралдарын қолданатын вербальды емес коммуникация, жеке сөздермен және қысқа сөз тіркестерімен шектеледі. Күнделікті контексте ағылшын тілін қолдану іс-әрекеттер, таныс жағдайлар, қажет болған жағдайда тілдік қолдау. Бұл кезеңде студенттер тәуелсіз және тереңірек жетеді күнделікті сөз тіркестерін түсіну. Көптеген жағдайларда ағылшын тілін өз бетінше меңгеру. Бұл кезеңде студенттер сенімді сөйлейді, оларды түсінеді естігенім мен оқығаным артып келеді деп сенеді. Олар күрделі тіркестер жасайды ал сөйлемдер жаңа үйренген сөздер мен құрылымдарды туралы айту, сипаттау, түсіндіру және салыстыру үшін қолдана алады. Олар әр түрлі тақырыптарда өз бетінше оқиды және жазады. Бұл кешенді жаһандық міндетті шешу университетте шет тілін оқытудың бүкіл кезеңінде жүреді және оқытудың ұтымды және тиімді тәсілдері мен технологияларын, нысандары мен әдістерін қолдануды талап етеді. Бұл тұрғыда жаңа ақпараттық-коммуникациялық технологияларды, оқытудың белсенді әдістерін, сараланған тәсілді қолдану. Алайда, негізгі элемент - бұл оқытушы

студенттермен тікелей жұмыс жасау кезінде аудиторияда қолданатын шет тілін оқытудың әдістері мен тәсілдері. Студенттердің тілдік құралдарды білуі және меңгеруі, оларды коммуникацияда қолдану бұл материалдың қаншалықты тиімді ұсынылғанына, бекітілгеніне, пысықталғанына байланысты болмақ [6,45]. Шет тілін оқытуда деректер базасын қамтитын компьютерлік бағдарламалар контексті, жеке компоненттерді, интонацияны және т.б. өзгерте отырып, ұқсас дизайнды қайталауға мүмкіндік береді. Шет тілдерін оқыту процесінде ақпараттық технологиялар мен интернет желісінің мүмкіндіктері іс жүзінде шексіз екендігі мәлім [7,141].

Осыған байланысты шет тілінде ауызша қарым-қатынасты оқыту контексінде әлеуметтік-мәдени құзиреттіліктің дамуына ықпал ететін ең тиімді оқыту құралдарын бөлген жөн, атап айтқанда – дәлме-дәл аудио-және бейнематериалдар, коммуникативтік мәдениетаралық ойындар, жаңа технологиялар, соның ішінде ақпараттық технологиялар және интернет, компьютерлік оқыту оқытылатын тақырып бойынша бағдарламалар, электрондық оқулықтар, бейнежазбаларды атап кетуге болады.

Қорытынды жасай келе ақпараттық технологияның көмегімен студенттерге шет тілін оқытуда контекстік платформаның орны ерекше. Шет тілін оқытуда ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану тәжірибесі компьютерді қолдану дидактикалық мүмкіндіктерді кеңейте отырып, оқу процесінің нәтижелерін жақсартуға мүмкіндік беретіндігін көрсетеді. Студенттердің интеллектуалдық, шығармашылық және коммуникативтік істерін дамыта алады, студенттің оқу белсенділігі артады, сабақтың негізгі кезеңдерінің бәрінде студенттерге шығармашылық жұмысты ұсынуға болады.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі

- 1.Б.А.Бейсенбаева, А.Қ.Жүнісова [Қарағанды университетінің хабаршысы](https://articlekz.com/)
<https://articlekz.com/>
- 2.<https://kaznmu.kz/press/kk/>
3. А.И. Доминикан ВИДЫ КОНТЕКСТОВ ПРИ РАЗНЫХ НАУЧНЫХ ПОДХОДАХ Вестник ТвГУ. Серия "Филология". 2017. № 4. С. 125–131 <http://eprints.tversu.ru/>
4. Вербицкий Андрей Александрович Понятие «Контекст» в категориальном строе психологической наукиТекст научной статьи по специальности «Психологические науки»
- 5.Гитман Е.К. Информационные технологии в процессе обучения иностранному языку в вузе: монография / Е.К. Гитман, Ю.Ю. Тимкина; ФГБОУ ВПО Пермская ГСХА – Пермь: Изд-во ФГБОУ ВПО Пермская ГСХА, 2014. – 136 с.
6. Закотнова П. В. использование игр при обучении иностранному языку в вузе Современные методы и технологии преподавания иностранных языков : сб. науч. ст. / Чуваш. гос. пед. ун-т ; отв. ред. Н. В. Кормилина, Н. Ю. Шугаева. – Чебоксары : Чуваш. гос. пед. ун-т, 2019. – 449 с.
7. Бароненко Е. А., Орлова И. А., Скоробренко И. А. цифровизация и информатизация иноязычного образования как условие подготовки студентов факультета иностранных языков педагогического вуза к профессиональной деятельности Современные методы и технологии преподавания иностранных языков : сб. науч. ст. / Чуваш. гос. пед. ун-т ; отв. ред. Н. В. Кормилина, Н. Ю. Шугаева. – Чебоксары : Чуваш. гос. пед. ун-т, 2019. – 449 с.